

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РІШЕННЯ

08 вересня 2016 р.

Київ

№ 413-р

Про результати розгляду
справи про концентрацію

Антимонопольний комітет України, розглянувши справу № 24-25/8-16-ЕК про концентрацію у вигляді придбання компанією «ABN HOLDINGS S.A.» (далі – компанія «ABNH») (м. Люксембург, Люксембург) акцій публічного акціонерного товариства «УКРСОЦБАНК» (далі – ПАТ «УКРСОЦБАНК») (м. Київ),

ВСТАНОВИВ:

Концентрація полягає у придбанні компанією «ABNH» акцій ПАТ «УКРСОЦБАНК», що забезпечує перевищення 50 відсотків голосів у вищому органі управління товариства.

За інформацією, наданою уповноваженими представниками компанії «ABNH» і ПАТ «УКРСОЦБАНК»:

компанія «ABNH» є приватною інвестиційною холдинговою компанією, має інвестиції в ряді банківських груп на території країн СНД та Європи і не здійснює діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів, робіт, послуг на території України;

компанія «ABNH» пов'язана відносинами контролю із суб'єктами господарювання, які утворюють групу ABNH, зокрема, із:

суб'єктами господарювання – резидентами України, які здійснюють діяльність з: надання банківських послуг; надання послуг страхування, крім страхування життя; організації міжнародного музичного фестивалю;

суб'єктами господарювання – нерезидентами України, які не здійснюють господарської діяльності на території України;

основними акціонерами компанії «ABNH» є фізичні особи – громадяни Ізраїлю та Російської Федерації;

ПАТ «УКРСОЦБАНК» здійснює діяльність з надання банківських послуг та пов'язане відносинами контролю із:

суб'єктом господарювання – резидентом України, який здійснює діяльність з будівництва в Київській області;

суб'єктами господарювання – резидентами України, які не здійснюють господарської діяльності;

крім того, ПАТ «УКРСОЦБАНК» пов'язане відносинами контролю із суб'єктами господарювання – резидентами та нерезидентами України, які утворюють групу UNICREDIT, відносини контролю з якими після здійснення концентрації будуть припинені;

учасники концентрації не пов'язані відносинами контролю з іншими суб'єктами господарювання, крім зазначених.

Під час розгляду справи було встановлено, що задіяним ринком у заявленій концентрації є ринок банківських послуг, зокрема, такі його сегменти:

послуги з кредитування юридичних осіб;

послуги з кредитування фізичних осіб;

послуги з відкриття та ведення поточних рахунків юридичних осіб і надання депозитів юридичним особам;

послуги з відкриття та ведення поточних рахунків фізичних осіб і надання депозитів фізичним особам.

Розрахунок часток учасників концентрації на зазначених ринках наведено в таблиці:

<i>Найменування</i>	<i>Частка на відповідному сегменті ринку банківських послуг України, % станом на 01.04.2016 (за інформацією заявників)</i>					
	<i>Кредити юридичним особам</i>	<i>Кредити фізичним особам</i>	<i>Депозити юридичних осіб</i>	<i>Депозити фізичних осіб</i>	<i>Поточні рахунки юридичних осіб</i>	<i>Поточні рахунки фізичних осіб</i>
ПАТ «УКРСОЦБАНК»	3,14	18,85	3,07	3,38	2,71	3,19
ПАТ «АЛЬФА-БАНК»	3,81	4,18	4,97	3,75	2,27	1,56
РАЗОМ:	6,95	23,03	8,04	7,13	4,97	4,75

Так, у сегменті з кредитування фізичних осіб сукупна частка учасників концентрації становить 23,03 відсотка.

Індекс Герфіндаля-Гіршмана в зазначеному сегменті становитиме в межах 1000 – 1800. Ринок помірно концентрований, концентрація потенційно може стати причиною значного занепокоєння стосовно конкуренції, що залежить від інших факторів.

Заявники листом № 2016-08/05 від 31.08.2016 (zareestrovaniy u Komiteti 01.09.2016 za № 8-24/977-ki) підтвердили значення індексу ННІ, розрахованого Комітетом, та зазначили, що рівень концентрації обумовлений значним індексом ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» у розмірі близько 750 пунктів. Разом з цим об'єднання часток ПАТ «АЛЬФА-БАНК» та ПАТ «УКРСОЦБАНК» не призведе до зміни характеристики рівня концентрації в цьому сегменті.

Сукупна частка учасників концентрації на зазначених сегментах ринку банківських послуг не перевищує 24 відсотків.

За інформацією заявників:

ринку банківських послуг у цілому та окремі його сегменти є висококонкурентними завдяки присутності на них великої кількості інших комерційних банків. Незважаючи на наявність тенденції до консолідації банківського ринку, наразі на ньому присутні 111 банків;

найбільшими конкурентами ПАТ «УКРСОЦБАНК» та ПАТ «АЛЬФА-БАНК» на ринках банківських послуг є такі банківські установи: ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», АТ «ОЩАДБАНК», АТ «УКРЕКСІМБАНК», ПАТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ», ПАТ «УКРСИББАНК»;

учасники концентрації не будуть диктувати свої умови на жодному з перелічених вище сегментів ринку банківських послуг та/або нав'язувати споживачам не вигідні умови, жоден з них не має пільг, особливих прав, повноважень та інших переваг порівняно з конкурентами.

Сукупна частка ПАТ «УКРСОЦБАНК» та ПАТ «АЛЬФА-БАНК» від загального розміру активів банківської системи України становить 7 відсотків.

Під час розгляду справи, зокрема з метою визначення як саме вплине зазначена концентрація на ринок банківських послуг, були опитані:

Національний банк України, який зазначив, що в результаті гіпотетичного об'єднання об'єднаний банк за обсягом активів буде посідати 4 місце серед банків України, за обсягом зобов'язань перед фізичними та юридичними особами – 3 та 4 місце відповідно, питома вага основних показників діяльності банку загалом не буде перевищувати 10 відсотків загального обсягу банківської системи;

Незалежна асоціація банків України, яка зазначила наступне: як згідно з індексом концентрації, так і згідно з індексом Герфіндаля-Гіршмана, найбільш суттєва зміна відбудеться на ринку кредитів населенню, де на 01.04.2016 частка нового банку на ринку надання кредитів населенню становить 23,03 відсотка; згідно з розрахунком оцінки показника системної важливості, який застосовує Національний банк України, новий банк не буде системно важливим;

Європейська Бізнес Асоціація, яка зазначила, що банківська система України отримає більший та висококонкурентний банк, що має позитивно позначитись на її стабільності. Споживачі матимуть доступ до ширшої мережі відділень та банкоматів, а також до сучасних, досконалих та інноваційних продуктів та послуг.

При цьому до Комітету також надійшли листи від:

Харківської торгово-промислової палати, в якому зазначено, що здійснення концентрації приведе до значної переваги: український банківський ринок отримає сильніший банк, який об'єднає досвід двох сильних міжнародних фінансових груп та зможе запропонувати своїм клієнтам більш різноманітні, удосконалені послуги, а також буде інноваційним і технологічно розвиненим;

Дніпропетровської торгово-промислової палати і Дніпропетровської міської організації роботодавців, в яких зазначено, що здійснення концентрації матиме загальне позитивне значення;

Об'єднання організацій роботодавців Харківської області «Граніт», в якому зазначено, що здійснення концентрації є бажаним для українського банківського ринку, оскільки, за прогнозами аналітиків фінансового сектору, зможе покращити стан і деякі макроекономічні показники банківської системи України.

Разом з цим Асоціація «Український Кредитно-Банківський Союз» зазначила, що здійснення концентрації негативно вплине на конкурентне середовище в банківському секторі та створить загрозу національній безпеці країни, а також звернула увагу на необхідність врахування ризику концентрації у національній банківській системі капіталу однієї країни, особливо коли мова йде про капітал російського походження. Адже, як свідчить практика останніх років, дії таких фінансових установ є синхронними, оскільки походять з єдиного центру всупереч національним інтересам України, що не лише створює загрозу стабільності фінансового ринку внаслідок спільних заяв про вихід з країни банків з російським капіталом, а й загрожують національній безпеці через залежність українських стратегічних підприємств від зовнішніх кредитних ресурсів.

Однак Національний банк України спростував висновок Асоціації «Український Кредитно-Банківський Союз», зазначивши, що в результаті можливого злиття ПАТ «УКРСОЦБАНК» і ПАТ «АЛЬФА-БАНК» питома вага основних показників діяльності об'єднаного банку загалом не буде перевищувати 10 відсотків банківської системи, при цьому компанія «АВНН» є приватною інвестиційною холдинговою компанією, основними акціонерами якої є фізичні особи – громадяни Ізраїлю і Російської Федерації. У той же час російський капітал представляють банки, власниками яких є державні банки Російської Федерації. Враховуючи наведене, Національний банк не вбачає негативного впливу зазначеної концентрації на ринок банківських послуг України.

Крім того, компанія «АВНН» зазначила, що ПАТ «АЛЬФА-БАНК» та/або суб'єкти господарювання – банківські установи, які пов'язані з ним відносинами контролю, не отримували кредитів рефінансування та/або фінансової допомоги чи іншого виду фінансової

підтримки, які є чинними на сьогодні, від Центрального банку Російської Федерації чи інших банків Російської Федерації.

Заявники надали обґрунтування позитивного ефекту від здійснення концентрації та обґрунтували наявність значної конкуренції:

загальний вплив концентрації на ринок банківських послуг:

через економічну та політичну ситуацію в країні, за останні два роки банківська система України скоротилася майже втричі (за даними НБУ, за період з 01.01.2014 по 01.04.2016 з українського ринку виведено 69 банків, з яких 6 банків у 2013 році входили в ТОП-20 банків за активами, зокрема: АТ «Дельта-Банк», АТ «КБ Надра», АТ «БрокБізнесбанк», АТ «Банк «Фінанси та кредит», ПАТ «ВіЕйБі Банк» та ПАТ «КБ «Фінансова ініціатива»), значною мірою збільшилася роль українських державних банків (АТ «Ощадбанк», АТ «УКРЕКСІМБАНК»), які як за показниками активів, так і в певних сегментах ринку банківських послуг входять до першої трійки банків;

консолідація банківської системи, що відбувається зараз в Україні, відповідає підходу, що наразі існує у країнах Центральної Європи. Оскільки наразі не передбачається нової хвилі заходу в Україну нових іноземних банків, це означає, що консолідація має відбуватися між банками, що існують на ринку. З огляду на це та враховуючи досить сильні позиції та підтримку з боку держави державних банків, консолідація таких українських банків з іноземним капіталом, як ПАТ «УКРСОЦБАНК» та ПАТ «АЛЬФА-БАНК», матиме позитивний ефект для конкуренції на ринку банківських послуг, оскільки вони потенційно можуть скласти конкуренцію найбільш потужним гравцям на ринку банківських послуг, а саме ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», державним банкам та іншим українським банкам з іноземним капіталом. Це матиме позитивні наслідки як для інших гравців на ринку банківських послуг (підсилюючи конкуренцію між ними, та стимулюючи їх до створення більш конкурентних та якісних продуктів), так і для споживачів (зокрема за рахунок розробки та впровадження більшої кількості різноманітних високоякісних пакетів послуг в кожному сегменті ринку банківських послуг);

вплив концентрації на задіяні ринки банківських послуг:

у сегменті послуг з кредитування юридичних осіб запланована трансакція матиме такі наслідки:

посилення позицій ПАТ «УКРСОЦБАНК» та ПАТ «АЛЬФА-БАНК» у цьому сегменті ринку прискорить здорову конкуренцію між усіма гравцями ринку і примусить найбільш потужних гравців ринку продовжити вдосконалення кредитних продуктів;

за рахунок об'єднання капіталів збільшиться ліміт кредитування на одного позичальника, що дозволить ПАТ «УКРСОЦБАНК» та ПАТ «АЛЬФА-БАНК» більш активно конкурувати з ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» та державними банками, зокрема, у сегменті великих корпоративних клієнтів. При цьому в сегменті середніх та малих корпоративних клієнтів сторони не очікують, що запланована трансакція матиме помітний вплив на цей сегмент ринку, оскільки присутність ПАТ «УКРСОЦБАНК» та ПАТ «АЛЬФА-БАНК» у цьому сегменті є незначною;

для споживачів:

будуть знижені відсоткові ставки, розроблені нові пакети, що дозволить юридичним особам обирати найбільш привабливі з економічної та практичної точки зору варіанти кредитування й отримувати кредитування у більш стислі строки;

запланована трансакція матиме позитивні наслідки для споживачів у цьому сегменті ринку, оскільки об'єднання капіталів збільшить ліміт кредитування на одного позичальника та дозволить приймати більші кредитні ризики на одного позичальника;

у сегменті послуг з кредитування фізичних осіб для інших учасників ринку та споживачів значних змін унаслідок здійснення запланованої трансакції не передбачається,

що пояснюється тим, що наразі кредити в Україні видаються переважно в готівковій формі, і ПАТ «АЛЬФА-БАНК», на відміну від ПАТ «УКРСОЦБАНК», не відноситься до банків, що здійснюють активну діяльність у цьому сегменті;

у сегменті послуг з відкриття та ведення поточних рахунків юридичних осіб і надання депозитів юридичним особам запланована трансакція матиме такі наслідки:

сторони не очікують значного впливу у цих сегментах ринку банківських послуг, оскільки ПАТ «АЛЬФА-БАНК» та ПАТ «УКРСОЦБАНК» фокусуються у своїй діяльності на різних категоріях клієнтів;

здійснення запланованої трансакції дозволить сторонам об'єднати свої зусилля в цих сегментах ринку і запропонувати ширшому колу споживачів більш удосконалені продукти на більш вигідних умовах;

у сегменті послуг з відкриття та ведення поточних рахунків фізичних осіб і надання депозитів фізичним особам запланована трансакція матиме такі наслідки:

об'єднуючи зусилля, ПАТ «АЛЬФА-БАНК» та ПАТ «УКРСОЦБАНК» зможуть протистояти подальшій монополізації ринку ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»;

конкуренція на ринку посилиться, оскільки робота з фізичними особами буде вважатись пріоритетною для обох банків;

споживачі отримають альтернативні можливості вибору найбільш привабливих для них пакетів послуг, розрахункових продуктів у нових географічних регіонах.

Заявники надали таку оцінку рівня конкуренції на ринку банківських послуг:

хоча ринок послуг з кредитування юридичних осіб є фрагментованим, оскільки різні банки орієнтовані на різні групи клієнтів (так, наприклад, державні компанії віддають перевагу роботі з державними банками, іноземні компанії – банкам з європейським корінням, великі приватні підприємства, що є частиною великих ПФГ, переважно обслуговуються в банках, що входять до цих структур), рівень конкуренції на цьому ринку високий, тому що в зазначеному сегменті працює більшість банків України. У той час як роздрібне кредитування фізичних осіб вимагає серйозних інфраструктурних вкладень, і при цьому є доволі ризикованим, кредитування юридичних осіб є більш штучним продуктом. Тому кількість гравців у зазначеному сегменті є досить великою, при тому що бар'єри для входу на ринок – мінімальні. Крім цього, у результаті двох доволі тривалих економічних криз в Україні залишилось не так багато якісних позичальників, тому кількість потенційних споживачів обмежена. Доказами наявності високої конкуренції в цьому сегменті ринку є велика кількість доволі потужних учасників ринку. Так, за даними НБУ, на 01.04.2016 банки, що входять до ТОП-10 банків, мають 72,3 відсотка ринку. Частки банків, що входять до ТОП-10 банків, є доволі великими. Середня частка таких банків у цьому сегменті ринку становить 7,2 відсотка, максимальна – 25,01 відсотка в ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», мінімальна – 2,17 відсотка у ПАТ «УКРСИББАНК»;

у сегменті послуг з кредитування фізичних осіб рівень конкуренції є середнім. Крім ПАТ «УКРСОЦБАНК», активними гравцями в цьому сегменті є ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» (який є лідером на ринку), ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» та ПАТ «ОТП БАНК». Рівень конкуренції вважається середнім, тому що незважаючи на обмежене коло гравців (не всі банки можуть собі дозволити займатися цим видом кредитування), у будь-якого споживача є вибір мінімум із 7 – 10 банків, де він може отримати кредит на рівноцінних умовах. До одного з доказів наявності конкуренції можна віднести наявність ключових брокерських програм продажу кредитів. Крім цього, доказами наявності високої конкуренції в цьому сегменті ринку є велика кількість потужних учасників ринку. Так, за даними НБУ, на 01.04.2016 банки, що входять до ТОП-10 банків, мають 80,04 відсотка ринку. Частки банків, що входять до ТОП-10 банків, є доволі великими. Так, середня частка таких банків у цьому сегменті ринку становить 8 відсотків, максимальна – 27,38 відсотка у ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», мінімальна – 2,57 відсотка в ПАТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»;

у сегменті послуг з відкриття та ведення поточних рахунків юридичних осіб і надання депозитів юридичним особам:

рівень конкуренції високий. Аналогічно до ринку послуг з кредитування юридичних осіб, ці ринки є фрагментованими: державні компанії віддають перевагу державним банкам, а економічна криза сприяла притоку депозитних коштів юридичних осіб у банки з іноземним капіталом (таким, як ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «УКРСИББАНК», ПАТ «ОТП БАНК», ПАТ «СІТІБАНК», ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»). При цьому українські банки зіткнулися з відтоком коштів та були змушені конкурувати за цінами та заміщувати депозитними коштами фізичних осіб. Рівень конкуренції вважається високим, тому що, на відміну від фізичних осіб, під час кризи компанії не мають змоги вилучити кошти «під подушку» та вимушені тримати гроші в банках. При цьому кошти фізичних осіб відтікають суттєвими темпами, кредити не погашаються і банки, відчувачи проблеми з ліквідністю, починають активно конкурувати за єдино доступний вільний на ринку ресурс – гроші корпоративних клієнтів. Легкість зміни банку для розміщення коштів та низький рівень лояльності більшості клієнтів сприяють високому рівню конкуренції, у тому числі й ціновій;

доказами наявності високої конкуренції в сегменті послуг з надання депозитів є велика кількість потужних учасників ринку. Так, за даними НБУ, на 01.04.2016 банки, що входять до ТОП-10 банків, мають 75,2 відсотка ринку. Частки банків, що входять до ТОП-10 банків, є доволі великими. Так, середня частка таких банків у цьому сегменті ринку становить 7,5 відсотка. Максимальна – 13,94 відсотка в ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», мінімальна – 3,07 відсотка у ПАТ «УКРСОЦБАНК»;

доказами наявності високої конкуренції в сегменті послуг з відкриття та ведення поточних рахунків також може вважатися велика кількість потужних учасників ринку. Так, за даними НБУ, на 01.04.2016 банки, що входять до ТОП-10 банків, мають 72,1 відсотка ринку. Частки банків, що входять до ТОП-10 банків, є доволі великими. Так, середня частка таких банків у цьому сегменті ринку становить 7,2 відсотка, максимальна – 17,91 відсотка в АТ «УКРЕКСІМБАНК», мінімальна – 3,2 відсотка в ПАТ «ОТП Банк»;

у сегменті послуг з відкриття та ведення поточних рахунків фізичних осіб і надання депозитів фізичним особам:

рівень конкуренції високий. В умовах економічної кризи кошти фізичних осіб вважають одними з найбільш стабільних, тому банки фокусуються на утриманні своїх клієнтів та залученні нових. Рівень конкуренції вважається високим з огляду на ті самі причини, що і в сегменті послуг з відкриття та ведення поточних рахунків юридичних осіб і надання депозитів юридичним особам. Крім того, у той час коли юридичні особи більше звертають увагу на репутацію та фінансову стабільність банків, фізичні особи є більш вільними у виборі, зокрема, за рахунок гарантування вкладів державою. Отже, на ринку з обмеженими ресурсами присутні всі, а конкурують частіше за все ціною;

доказами наявності високої конкуренції в сегменті послуг з надання депозитів може вважатися велика кількість потужних учасників ринку. Так, за даними НБУ, на 01.04.2016 банки, що входять до ТОП-10 банків, мають 78,7 відсотка ринку. Частки банків, що входять до ТОП-10 банків, є доволі великими. Так, середня частка таких банків у цьому сегменті ринку становить 8 відсотків, максимальна – 38,09 відсотка у ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», мінімальна – 1,87 відсотка у ПАТ «ОТП Банк»;

доказами наявності високої конкуренції в сегменті послуг з відкриття та ведення поточних рахунків так само може вважатися велика кількість потужних учасників ринку. Так, за даними НБУ, на 01.04.2016 банки, що входять до ТОП-10 банків, мають 76,6 відсотка ринку. Частки банків, що входять до ТОП-10 банків, є доволі великими. Так, середня частка таких банків у цьому сегменті ринку становить 7,3 відсотка, максимальна – 27,06 відсотка в ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», мінімальна – 2,74 відсотка в ПАТ «УКРГАЗБАНК».

Отже, враховуючи, що:

сукупна частка учасників концентрації за підсумками 2014 – 2015 років та I кварталу 2016 року на кожному із сегментів ринку банківських послуг не досягає 24 відсотків;

у сегменті послуг з кредитування фізичних осіб відсутні структурні ознаки колективної монополії;

опитані експерти (Національний банк України, Незалежна асоціація банків України і Європейська Бізнес Асоціація) відповіли, що не вбачають негативних наслідків здійснення концентрації для ринку;

Асоціація «Український Кредитно-Банківський Союз» повідомила, що здійснення концентрації негативно вплине на конкурентне середовище в банківському секторі та створить загрозу національній безпеці країни через залежність українських стратегічних підприємств від зовнішніх кредитних ресурсів. Однак Національний банк України спростував таку інформацію та повідомив, що не вбачає негативного впливу зазначеної концентрації на ринок банківських послуг України;

за інформацією заявників, концентрація матиме позитивний ефект для конкуренції на ринку банківських послуг, оскільки учасники концентрації потенційно можуть скласти конкуренцію найбільш потужним гравцям на ринку банківських послуг,

заявлена концентрація не призводить до монополізації чи суттєвого обмеження конкуренції на товарних ринках України.

Враховуючи викладене, керуючись статтею 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтями 25 і 31 Закону України «Про захист економічної конкуренції» та пунктом 4.9.1 Положення про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 лютого 2002 року № 33-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21 березня 2002 року за № 284/6572 (із змінами), Антимонопольний комітет України

ПОСТАНОВИВ:

Надати дозвіл компанії «ABH HOLDINGS S.A.» (м. Люксембург, Люксембург) на придбання акцій публічного акціонерного товариства «УКРСОЦБАНК» (м. Київ, податковий номер 00039019), що забезпечує перевищення 50 відсотків голосів у вищому органі управління товариства.

Голова Комітету

Ю. ТЕРЕНТЬЄВ